

დასკვნა

„აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის
რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტზე

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური

შინაარსი

დასკვნა.....	5
1. რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონის პროექტის ზოგადი მიმოხილვა.....	6
2. რესპუბლიკური ბიუჯეტის ბალანსი	6
3. რესპუბლიკური ბიუჯეტის შემოსულობები	7
3.1. რესპუბლიკური ბიუჯეტის შემოსავლები	8
3.2 არაფინანსური აქტივების კლება.....	9
4. რესპუბლიკური ბიუჯეტის გადასახდელები.....	10
4.1 ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია.....	12
4.2 რესპუბლიკური ბიუჯეტის ასიგნებები.....	13
5. რესპუბლიკური ბიუჯეტის სესხები.....	14
6. რესპუბლიკური ბიუჯეტის პროგრამული ფორმატი	15

დასკვნა „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტზე

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის 102-ე მუხლისა და სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეგლამენტის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის „ა.გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ მომზადებულ იქნა დასკვნა „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტით გათვალისწინებული შემოსულობებისა და გადასახდელების საფუძვლიანობისა და კანონიერების შესახებ.

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მე-100 მუხლით განსაზღვრულია ის ინფორმაცია, რომელსაც აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ კანონის პროექტი უნდა მოიცავდეს. ამავე მუხლის შესაბამისად, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტის პროექტს თან ერთვის ავტონომიური რესპუბლიკის პრიორიტეტების დოკუმენტი, ასევე თანდართული მასალები მოიცავს:

- 1) აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის რესპუბლიკური ბიუჯეტის პროექტის განმარტებით ბარათს, სადაც წარმოდგენილია ინფორმაცია ფისკალური მაჩვენებლების პროგნოზების შესახებ;
- 2) მიმდინარე წლის ავტონომიური რესპუბლიკის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვას;
- 3) წლიური საბიუჯეტო კანონის ამოქმედებისათვის საჭირო საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტს;
- 4) დამატებით ინფორმაციას ბიუჯეტით განსაზღვრული პროგრამების/ქვეპროგრამების, მათი მოსალოდნელი შედეგებისა და შესრულების შეფასების ინდიკატორების შესახებ.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის პასუხისმგებლობა „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტთან დაკავშირებით

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მე-100 მუხლის შესაბამისად, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობა პასუხისმგებელია „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტის, მისი თანდართული მასალების და ავტონომიური რესპუბლიკის პრიორიტეტების დოკუმენტის წარდგენაზე საბიუჯეტო კოდექსით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესაბამისად, მათ შორის, იმ დაშვებების განსაზღვრასა და განმარტებაზე, რომელსაც „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტით წარმოდგენილი ფინანსური ინფორმაცია ეყრდნობა.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის პასუხისმგებლობა

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური პასუხისმგებელია მოამზადოს დასკვნა „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტით გათვალისწინებული შემოსულობებისა და გადასახდელების საფუძვლიანობისა და კანონიერების შესახებ. დასკვნის მომზადება ემყარება

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ ჩატარებულ შემოწმების პროცედურებს, რომლებიც წარმართება მარწმუნებელი გარიგებების საერთაშორისო სტანდარტის 3400 „პერსპექტიული ფინანსური ინფორმაციის შემოწმება“ (ISAE 3400) შესაბამისად. აღნიშნული სტანდარტი ითვალისწინებს შემოწმების დაგეგმვასა და წარმართვას იმგვარად, რომ მიღებულ იქნეს საკმარისი და შესაფერისი მტკიცებულებები იმის შესახებ:

-) უზრუნველყოფს თუ არა ის მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური და სხვა დაშვებები, რომლებსაც რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით წარმოდგენილი ფინანსური ინფორმაცია ეყრდნობა, აღნიშნული ინფორმაციის სათანადო საფუძველს;
-) არის თუ არა რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით წარმოდგენილი ფინანსური ინფორმაცია სათანადოდ მომზადებული არსებული დაშვებების საფუძველზე და კანონიერი მოქმედი კანონმდებლობის გათვალისწინებით;
-) არის თუ არა რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით წარმოდგენილი ინფორმაცია ფინანსური ანგარიშგების არსებული პრინციპების შესაბამისად წარდგენილი, ხოლო ყველა არსებითი დაშვება – ადეკვატურად განმარტებული თანდართულ მასალებში.

ჩატარებული შემოწმების პროცედურები შეირჩევა აუდიტორის პროფესიულ განსჯაზე დაყრდნობით. საყურადღებოა, რომ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის დასკვნა არ ითვალისწინებს რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონის პროექტით გათვალისწინებული გადასახდელების განაწილების შესახებ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის დისკრეციული გადაწყვეტილებების შეფასებას.

დასკვნა

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონის პროექტით შემოსულობები 634.1 მლნ ლარს, ხოლო გადასახდელები 700.1 მლნ ლარს შეადგენს და 2023 წლის გეგმასთან შედარებით ორივე იზრდება, შესაბამისად, 73.9 მლნ და 99.5 მლნ ლარით. შემოსულობების ზრდა ძირითადად განპირობებულია „შემოსავლების“ მუხლის 61.3 მლნ ლარით, ხოლო გადასახდელების - „ხარჯების“ მუხლის 84.2 მლნ ლარით ზრდით.

ფისკალური დისციპლინის მდგრადობისთვის, მიზანშეწონილია, 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტის შემდგომი განხილვის პროცესში გათვალისწინებულ იქნეს შემდეგი საკითხები:

- 1) მნიშვნელოვანია, ბიუჯეტის შემოსულობების საპროგნოზო მაჩვენებლები განისაზღვროს რეგიონში არსებული რესურსების, ბოლო წლების ტენდენციებისა და მოსალოდნელი პროგნოზების ანალიზის საფუძველზე.
- 2) მხარჯავი დაწესებულებების პროგრამების/ქვეპროგრამების ბიუჯეტების განსაზღვრის პროცესში, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებულ იქნეს გასული და მიმდინარე წლების შესრულების ტენდენციები, ასევე დასაგეგმი წლისათვის მოსალოდნელი აქტივობების მასშტაბი და აღნიშნულზე დაყდნობით განისაზღვროს მომდევნო წლისთვის საჭირო ფინანსური რესურსის მოცულობა, რათა ოპტიმალურად მოხდეს რესურსების გადანაწილება და დაგეგმილი ასიგნებების სრულად ათვისება;
- 3) მიუხედავად პროგრესისა, პროგრამული ბიუჯეტის დანართი კვლავ სისტემური ხარვეზებით ხასიათდება. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია პროგრამების/ქვეპროგრამების ფარგლებში მოსალოდნელი შედეგების გამართულობა, შედეგების შეფასების ინდიკატორების ხარისხი, მათ შორის, ცხადი სამიზნე მაჩვენებლების არსებობა და ცდომილების აღბათობისა და შესაძლო რისკების განსაზღვრა.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შეფასებით, გარდა დასკვნაში მოცემული შენიშვნებისა, „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის პროექტი სათანადოდ არის მომზადებული არსებული დაშვებების საფუძველზე, შესაძლებელია შეფასდეს საფუძვლიანად და კანონიერად მოქმედი ნორმატიული ბაზის გათვალისწინებით.

1. რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონის პროექტის ზოგადი მიმოხილვა

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შესახებ კანონპროექტით 2024 წლის შემოსულობების პროგნოზი 634.1 მლნ ლარის, ხოლო გადასახდელების გეგმა 700.1 მლნ ლარის დონეზეა განსაზღვრული. მიმდინარე წელთან შედარებით ორივე მაჩვენებელი იზრდება, შესაბამისად, 73.9 მლნ და 99.5 მლნ ლარის ოდენობით. შემოსულობების ზრდა ძირითადად განპირობებულია „შემოსავლების“ მუხლის 61.3 მლნ ლარით, ხოლო გადასახდელების - „ხარჯების“ მუხლის 84.2 მლნ ლარით ზრდით.

* დიაგრამაზე მოცემული კლების/ზრდის მაჩვენებლები წარმოადგენს 2024 წლის პარამეტრების შედარებას 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებთან.

2024 წლის გადასახდელების გეგმური მაჩვენებელი შემოსულობებს აჭარბებს 66.0 მლნ ლარით. შესაბამისად, იგეგმება ბიუჯეტის ნაშთიდან 66.0 მლნ ლარის გამოყენება. წარმოდგენილი პროგნოზით, 2024 წლის ბოლოს რესპუბლიკური ბიუჯეტის ანგარიშზე თავისუფალი ნაშთი არ უნდა იყოს.

2. რესპუბლიკური ბიუჯეტის ბალანსი

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონის პროექტის შესაბამისად, შემოსავლები – 541,100.0 ათასი ლარით, ხარჯები – 529,368.6 ათასი ლარით, არაფინანსური აქტივების ცვლილება კი, 58,446.8 ათასი ლარით განისაზღვრა. შესაბამისად, ბიუჯეტის საოპერაციო სალდო 2024 წლისთვის 11,731.4 ათას ლარს, ხოლო მთლიანი სალდო - 46,715.4 ათას ლარს შეადგენს. წარმოდგენილი კანონპროექტით, გადასახდელების მნიშვნელოვანი ნაწილის – 66,000.0 ათასი ლარის დაფინანსება იგეგმება 2023 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის ნაშთიდან.

ცხრილი 1. რესპუბლიკური ბიუჯეტის ბალანსი (ათასი ლარი)

დასახელება	2023 წლის გეგმა	2024 წლის გეგმა	ზრდა/კლება 2023-2024 წწ.	ზრდა/კლება 2023-2024 წწ. (%)
შემოსავლები	479,773.7	541,100.0	61,326.4	12.8%
ხარჯები	445,135.6	529,368.6	84,233.0	18.9%
საოპერაციო სალდო	34,638.0	11,731.4	-22,906.6	-66.1%
არაფინანსური აქტივების ცვლილება	65,608.2	58,446.8	-7,161.4	-10.9%
მთლიანი სალდო	-30,970.2	-46,715.4	-15,745.3	50.8%
ფინანსური აქტივების ცვლილება	-40,400.0	-66,000.0	-25,600.0	63.4%
ვალდებულებების ცვლილება	-9 429.8	-19 284.6	-9,854.7	104.5%
ბალანსი	0	0		

2023 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის გადასახდელების 10 თვის ფაქტობრივი შესრულებისა (წლიური გეგმის 58.7%) და 2023 წლის 1 ნოემბრის მდგომარეობით არსებული თავისუფალი ნაშთის (128,223.8 ათასი ლარი) გათვალისწინებით, მოსალოდნელია, რომ 2023 წლის ბოლოს ნაშთი 66,000.0 ათას ლარზე მეტი იქნება. მნიშვნელოვანია, მხარჯავმა დაწესებულებებმა ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე გაითვალისწინონ პროექტების განხორციელების/ მიმდინარეობის როგორც წინარე გამოცდილება, ასევე, დასაგეგმი წლისათვის მოსალოდნელი აქტივობების მასშტაბი და აღნიშნულზე დაყრდნობით განსაზღვრონ მომდევნო წლისთვის საჭირო ფინანსური რესურსის მოცულობა, რათა ოპტიმალურად მოხდეს თანხების გადანაწილება და 2024 წლის ბოლოს მოცულობითი საბიუჯეტო რესურსი აუთვისებელი არ დარჩეს.

3. რესპუბლიკური ბიუჯეტის შემოსულობები

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის შემოსულობების საპროგნოზო მოცულობა წარმოდგენილი კანონპროექტით 634,100.0 ათასი ლარითაა განსაზღვრული, რაც 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 13.2%-ით (73,910.7 ათასი ლარით) აღემატება. აღნიშნული ზრდა გამოწვეულია შემოსავლების კომპონენტის – 61,326.4 ათასი ლარით (12.8%-ით) და არაფინანსური აქტივების კლების კომპონენტის 12,584.3 ათასი ლარით (15.6%-ით) მატებით მიმდინარე წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით. 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით არ იგეგმება ვალდებულებების ზრდა და ფინანსური აქტივების კლება (ნაშთის გამოკლებით).

ცხრილი 2. შემოსულობები კომპონენტების მიხედვით (ათასი ლარი)

შემოსულობების კომპონენტები	2021 წლის ფაქტი	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის გეგმა	2024 წლის გეგმა	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება (%)
შემოსავლები	285,103.4	387,391.2	479,773.7	541,100.0	61,326.4	12.8%
არაფინანსური აქტივების კლება	22,251.5	34,578.8	80,415.7	93,000.0	12,584.3	15.6%
ფინანსური აქტივების კლება (ნაშთის გამოკლებით)	6.9	-	-	-	-	
ვალდებულებების ზრდა	-	20,000.0	-	-	-	
შემოსულობები	307,361.8	441,970.0	560,189.4	634,100.0	73,910.7	13.2%

3.1. რესპუბლიკური ბიუჯეტის შემოსავლები

შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებელი 2024 წლისთვის 541,100.0 ათას ლარს შეადგენს. მიმდინარე წლის მაჩვენებლებთან შედარებით იზრდება გადასახადების და სხვა შემოსავლების კომპონენტები, ხოლო გრანტების კომპონენტში 2024 წელს შემოსავლების მიღება დაგეგმილი არ არის. კერძოდ, საშემოსავლო გადასახადი იზრდება 60,000.0 ათასი ლარით (13.0%-ით), სხვა შემოსავლები - 1,615.0 ათასი ლარით (8.3%-ით).

ცხრილი 3. შემოსავლები კომპონენტების მიხედვით (ათასი ლარი)

შემოსავლების კომპონენტები	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის წლის გეგმა	2023 წლის 10 თვე ფაქტი	2023 წლის 10 თვის შესრულება (%)	2024 წლის გეგმა	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება (%)
გადასახადები	377,682.2	460,000.0	398,333.2	86.6%	520,000.0	60,000.0	13.0%
გრანტები	40.2	288.7	288.7	100.0%	-	-288.7	-100%
სხვა შემოსავლები	9,668.8	19,485.0	18,021.2	92.5%	21,100.0	1,615.0	8.3%
შემოსავლები	387,391.2	479,773.7	416,643.0	86.8%	541,100.0	61,326.4	12.8%

სხვა შემოსავლების მუხლის 2024 წლის საპროგნოზო მაჩვენებელი 21,100.0 ათასი ლარია. ამ კუთხით შემოსავლების ყველაზე მსხვილი კომპონენტია პროცენტები (14,706.1 ათასი ლარი). პროცენტების სახით მისაღები შემოსავლების პროგნოზი მიმდინარე წელთან შედარებით იზრდება 1,413.4 ლარით (10.6%-ით), რაც დაკავშირებულია რესპუბლიკური ბიუჯეტის ანგარიშზე ნაშთის ზრდის პროგნოზთან.

ცხრილი 4. სხვა შემოსავლები კომპონენტების მიხედვით (ათასი ლარი)

დასახელება	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის გეგმა	2023 წლის 10 თვის ფაქტი	2023 წლის 10 თვის შესრულება (%)	2024 წლის გეგმა	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება (%)
შემოსავლები საკუთრებიდან	5,813.7	15,921.4	11,824.0	74.3%	15,632.0	-289.4	-1.8%
პროცენტები	4,486.4	13,292.7	9,970.7	75.0%	14,706.1	1,413.4	10.6%
დივიდენდები	612.2	1,700.0	611.7	36.0%	-	-1,700.0	-100%
რენტა	715.2	928.7	1,241.7	133.7%	925.8	-2.9	-0.3%
საქონლისა და მომსახურების რეალიზაცია	711.3	463.6	669.0	144.3%	448.0	-15.6	-3.4%
სანქციები (ჯარიმები და საურავები)	14.9	100.0	10.2	10.2%	20.0	-80.0	0%
ტრანსფერები, რომელიც სხვაგან არ არის კლასიფიცირებული	3,128.8	3,000.0	5,518.0	183.9%	5,000.0	2,000.0	66.7%
სხვა შემოსავლები	9,668.8	19,485.0	18,021.2	92.5%	21,100.0	1,615.0	8.3%

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით, 925.8 ათასი ლარის ნიშნულზეა განსაზღვრული **რენტის** სახით მისაღები შემოსავლები, რომელიც 315.8 ათასი ლარით ნაკლებია მიმდინარე წლის 10 თვის საკასო შესრულებაზე. არსებული რესურსების გათვალისწინებით, შესაძლებელია, ამ კომპონენტში შემოსავლების საპროგნოზო მოცულობის გაზრდა.

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით, **დივიდენდების** სახით შემოსავლების მიღება 2024 წელს დაგეგმილი არ არის. 2023 წლის 10 თვეში დივიდენდების სახით რესპუბლიკურ ბიუჯეტში მობილიზებულ იქნა 611.7 ათასი ლარი, რაც წლიური გეგმის 36.0%-ია. აღსანიშნავია, რომ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი 40 საწარმოდან,¹ 2023 წლის 10 თვეში დივიდენდი გადახდილი აქვს 3 საწარმოს.² ამასთანავე, ბოლო პერიოდში დივიდენდების გადამხდელი საწარმოების პრივატიზება არ განხორციელებულა, ასევე მათი საქმიანობის სფერო და მოგება-ზარალის დინამიკა არსებითად არ შეცვლილა. გარდა ამისა, ბიუჯეტის პროექტს არ ახლავს დივიდენდების სახით მისაღები შემოსავლების ნულოვან ნიშნულზე განსაზღვრის დასაბუთება.

3.2 არაფინანსური აქტივების კლება

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით **არაფინანსური აქტივების კლების** მუხლით მისაღები შემოსულობების საპროგნოზო მაჩვენებელი 93,000.0 ათასი ლარით არის განსაზღვრული, რაც 12,584.3 ათასი ლარით (15.6%-ით) აღემატება 2023 წლის გეგმურ მაჩვენებელს, 2.7-ჯერ - 2022 წლის ფაქტს და 4.2-ჯერ - 2021 წლის ფაქტს. აღსანიშნავია, რომ 2023 წლის 10 თვეში არაფინანსური აქტივების კლების მუხლიდან რესპუბლიკურ ბიუჯეტში მობილიზებულ იქნა 18,539.5 ათასი ლარი, რაც წლიური გეგმის 23.1%-ია. გამომდინარე იქიდან, რომ საპრივატიზებო აქტივების მოცულობა ბოლო პერიოდში არსებითად არ შეცვლილა, არაფინანსური აქტივების კლებით მისაღები შემოსულობების ასეთი მოცულობით დაგეგმვა მეტ დასაბუთებას საჭიროებს.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მოსაზრებით, მნიშვნელოვანია ბიუჯეტის შემოსულობების საპროგნოზო მაჩვენებლები განისაზღვროს ბოლო წლების ტენდენციებისა და მოსალოდნელი პროგნოზების ანალიზის საფუძველზე.

¹ მოწოდებული ინფორმაციით, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის წილობრივი მონაწილეობით მოქმედ 7 საწარმოში მიმდინარეობს გაკოტრების საქმის წარმოება, ხოლო 4 საწარმო გადაცემულია მართვის უფლებით.

² შპს „სავაჭრო ცენტრი 2009“ – 550.0 ათასი ლარი, შპს „ბათუმის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხანა“ – 45.0 ათასი ლარი, შპს „აჭარის ტექნიკური სპეციალისტების მომზადების ცენტრი“ – 16.7 ათასი ლარი.

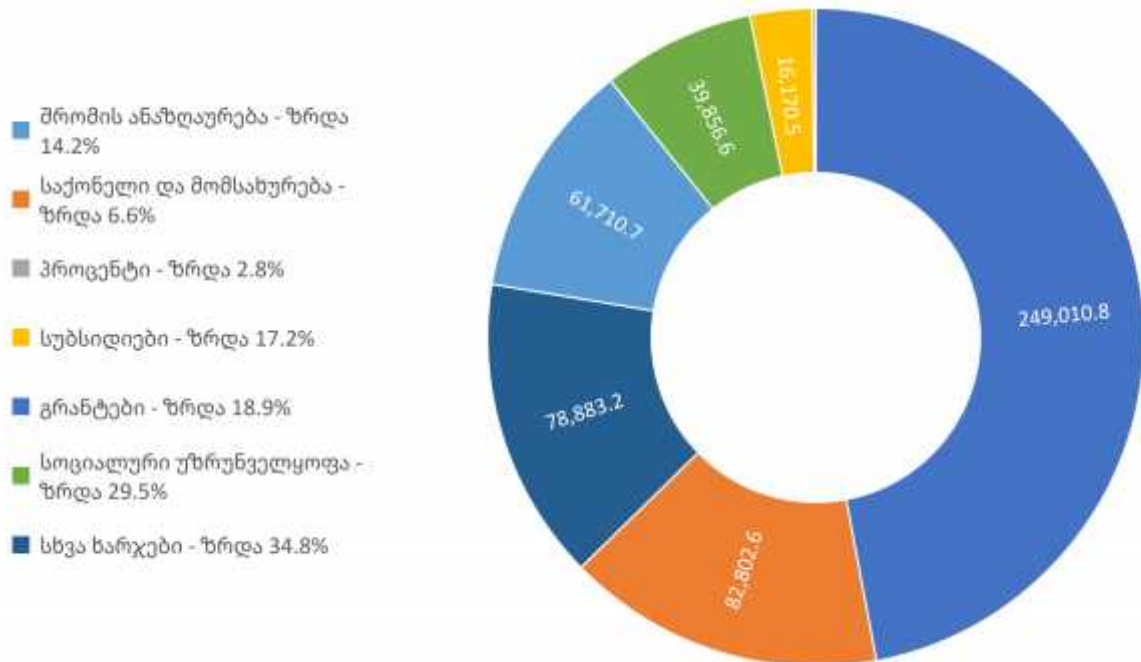
4. რესპუბლიკური ბიუჯეტის გადასახდელები

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით, გადასახდელების წლიური გეგმა 700,100.0 ათასი ლარის დონეზეა განსაზღვრული და 16.6%-ით იზრდება მიმდინარე წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით. დაგეგმილია „ხარჯების“, „არაფინანსური აქტივების ზრდისა“ და „ვალდებულებების კლების“ მუხლების დაფინანსების ზრდა, შესაბამისად, 18.9%-ით (84,233.0 ათასი ლარით), 3.7%-ითა (5,422.9 ათასი ლარით) და 104.5%-ით (9,854.7 ათასი ლარით). „ხარჯების“ მუხლის ზრდა ძირითადად გამოწვეულია გრანტების ხარჯების ზრდით (39,615.9 ათასი ლარით).

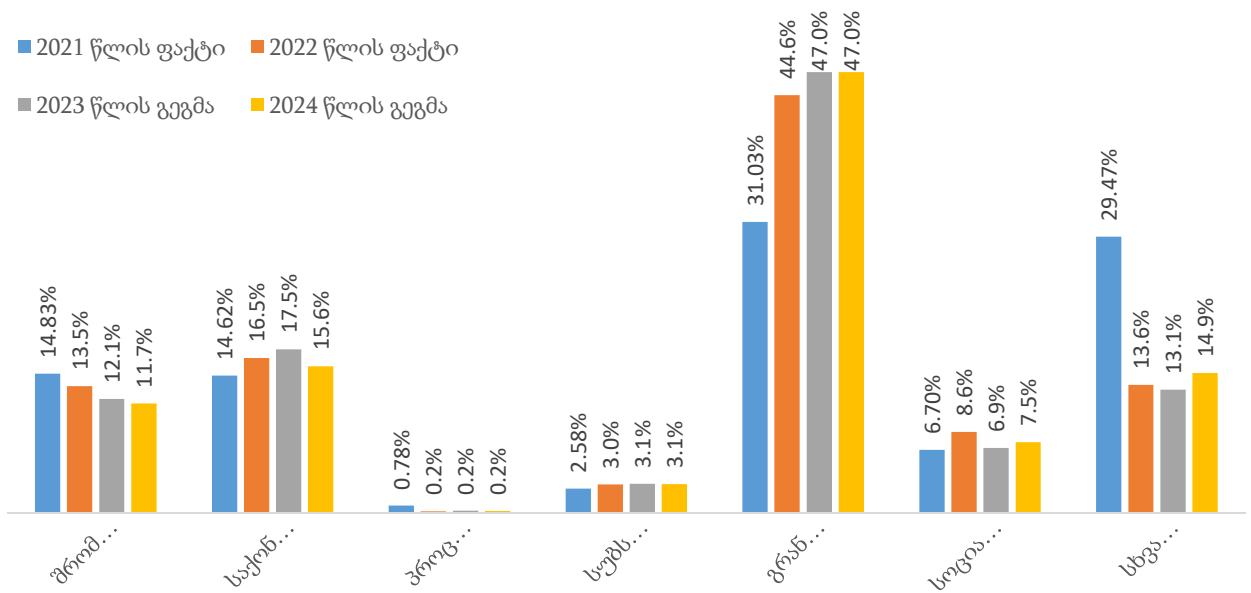
ცხრილი 5. რესპუბლიკური ბიუჯეტის გადასახდელები (ათასი ლარი)

დასახელება	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის გეგმა	2023 წლის 10 თვის ფაქტი	2023 წლის 10 თვის შესრულება (%)	2024 წლის გეგმა	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება (%)
ხარჯები	312,957.9	445,135.6	281,899.1	63.3%	529,368.6	84,233.0	18.9%
არაფინანსური აქტივების ზრდა	81,145.1	146,023.9	68,725.7	47.1%	151,446.8	5,422.9	3.7%
ვალდებულებების კლება	2,978.5	9,429.8	2,040.1	21.6%	19,284.6	9,854.7	104.5%
გადასახდელები	397,081.5	600,589.4	352,664.9	58.7%	700,100.0	99,510.7	16.6%

დიაგრამა 1. 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით განსაზღვრული „ხარჯების“ მუხლის სტრუქტურა (ათასი ლარი)

დიაგრამა 2. რესპუბლიკური ბიუჯეტის მთლიან გადასახდელებში „ხარჯების“ მუხლის თითოეული კომპონენტების წილის დინამიკა - 2021-2024 წლები

რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით განსაზღვრული ცალკეული პროგრამების/ქვეპროგრამების შემთხვევაში, სხვაობა მიმდინარე წლის ათვისების ტენდენციასა და მომავალი წლის დაფინანსების მოცულობას შორის შესაძლებელია დაკავშირებული იყოს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის დისკრეციულ გადაწყვეტილებებთან, თუმცა, გადასახდელების დაგეგმვისას, სხვა მიზეზებთან ერთად, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებულ იქნეს გასული და მიმდინარე წლების შესრულების ტენდენციები, რათა დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისთვის უზრუნველყოფილ იქნეს საბიუჯეტო სახსრების ეფექტიანი გამოყენება და დაგეგმილი ასიგნებების სრულად ათვისება.

ცხრილი 6. 2023 წლის 10 თვის მდგომარეობით წლიურ გეგმასთან მიმართებით 40%-ზე დაბალი ათვისების მქონე ზოგიერთი პროგრამა/ქვეპროგრამა, რომელთა ასიგნებებიც იზრდება ან იგივე დონეზე ნარჩუნდება 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით (ათასი ლარი)

კოდი	პროგრამის/ქვეპროგრამის დასახელება	2022 წლის გეგმა	2022 წლის 10 თვის ფაქტი	2022 წლის 10 თვის შესრულება (%)	2023 წლის გეგმა	ზრდა 2023-2024 წწ.
04 01 03	ქალაქმშენებლობითი და სივრცითი მოწყობის პროგრამა	7,808.3	1,419.6	18.2%	13,245.0	5,436.7
04 01 03 03	აჭარის ტერიტორიაზე არსებული მთის კურორტებისა და სარეკრეაციო ადგილების განვითარება	2,905.5	423.9	14.6%	7,980.0	5,074.5
04 01 03 04	ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების ხელშეწყობა	4,740.3	883.2	18.6%	5,140.0	399.7
04 01 05	მცირე და საშუალო ტურისტული ბიზნესის მხარდაჭერის პროგრამა	100.0	-	0.0%	100.0	-
04 13 02 02	რეგიონის ტურისტული პოტენციალის რეკლამირება ქვეყნის შიგნით	870.0	270.0	31.0%	1,300.0	430.0
04 13 02 03	რეგიონის ტურისტული პოტენციალის პოპულარიზაციისათვის საჭირო მასალების დამზადება	840.0	155.7	18.5%	1,270.0	430.0
04 13 03 05	ტურიზმის დარგში სერვისის განვითარების ხელშეწყობა	922.8	137.2	14.9%	1,370.0	447.2
05 08 01	ვასწავლოთ მომავალი წარმატებისათვის	357.0	113.0	31.6%	601.9	244.9

05 10 03	ტექნიკური, საბუნებისმეტყველო და ჰუმანიტარული მიმართულებების ხელშეწყობა	60.0	4.5	7.5%	70.0	10.0
05 14 08	კულტურის სფეროს წარმომადგენელთა პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა	335.0	115.8	34.6%	450.0	115.0
05 14 10 02	კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება და განვითარება	4,602.1	1,556.3	33.8%	6,931.6	2,329.4
05 14 15	კულტურის დაწესებულებების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება	2,042.0	101.6	5.0%	3,924.0	1,882.0
05 18 03 01	კონფერენციები და ფორუმები	286.8	82.2	28.7%	293.1	6.3
05 18 04 02	ახალგაზრდული ინიციატივების მხარდაჭერა	163.4	60.1	36.8%	169.2	5.8
06 10 02	საზღვაო სფეროში დასაქმების ხელშეწყობა	75.0	-	0.0%	120.0	45.0
06 10 05	კვალიფიკაციის ამაღლება არაფორმალური განათლების გზით	35.0	-	0.0%	42.0	7.0
06 10 10	დასაქმებისა და თვითდასაქმების ხელშეწყობა	35.0	-	0.0%	35.0	-

მნიშვნელოვანია, განმახორციელებელმა უწყებებმა ბიუჯეტის დაგეგმვის ეტაპზე გაითვალისწინონ პროექტის განხორციელების/მიმდინარეობის როგორც წინარე გამოცდილება, ასევე, დასაგეგმი წლისათვის მოსალოდნელი აქტივობების მასშტაბი და აღნიშნულზე დაყდნობით განსაზღვრონ მომდევნო წლისთვის საჭირო ფინანსური რესურსის მოცულობა, რათა ოპტიმალურად მოხდეს რესურსების გადანაწილება ბიუჯეტის დამტკიცების ეტაპზე.

4.1 ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია

2023 წლის გეგმურ მაჩვენებლებთან მიმართებით, 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტით გარემოს დაცვის სფეროს დაფინანსება მცირდება 36.4%-ით, იგივე ნიშნულზე ნარჩუნდება საბინაო კომუნალური მეურნეობის სფეროს დაფინანსება, ხოლო სხვა ყველა სფეროს დაფინანსება იზრდება.

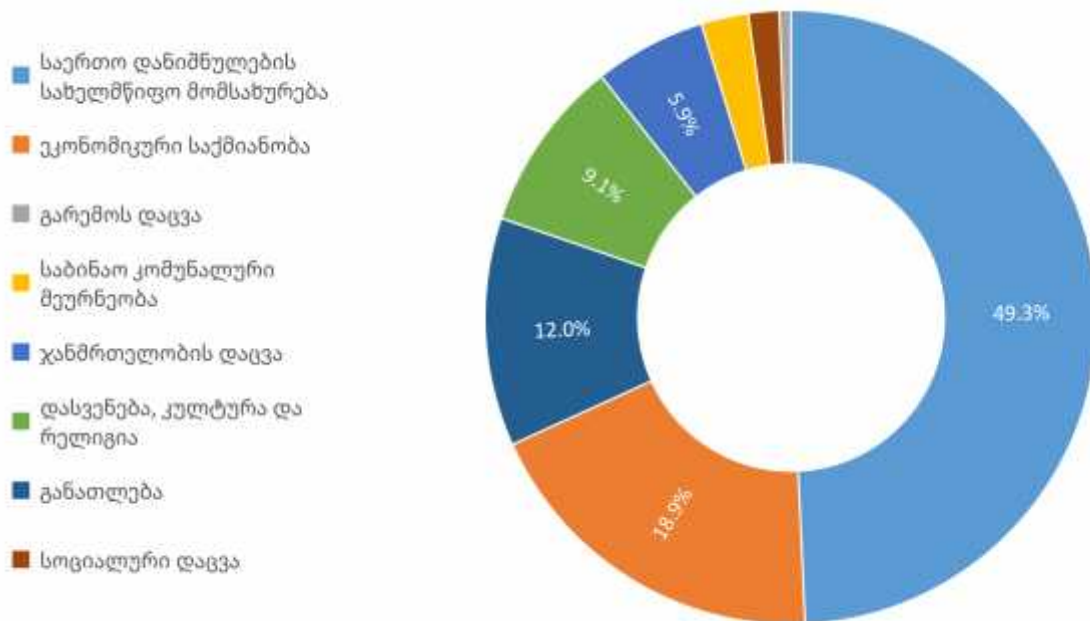
ცხრილი 7. ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია (ათასი ლარი)

დასახელება	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის გეგმა	2024 წლის გეგმა	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება (%)
საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	185,738.2	276,588.6	335,403.6	58,815.0	21.3%
ეკონომიკური საქმიანობა	78,885.6	121,777.4	128,943.7	7,166.3	5.9%
გარემოს დაცვა	2,053.5	6,619.4	4,211.9	-2,407.5	-36.4%
საბინაო კომუნალური მეურნეობა	9,192.4	17,000.0	17,000.0	0.0	0.0%
ჯანმრთელობის დაცვა	22,316.4	31,173.3	40,208.1	9,034.8	29.0%
დასვენება, კულტურა და რელიგია	34,259.3	56,129.6	62,141.2	6,011.6	10.7%
განათლება	46,824.6	72,509.4	81,859.9	9,350.5	12.9%
სოციალური დაცვა	14,833.1	9,361.7	11,047.0	1,685.3	18.0%
ჯამი:	394,103.0	591,159.5	680,815.4	89,655.9	15.2%

გარემოს დაცვის სფეროს დაფინანსების შემცირება უკავშირდება „პლაჟის ხელოვნური კვების სამუშაოების“ პროგრამის დაფინანსების 2,601.8 ათასი ლარით შემცირებას 2023 წლის გეგმურ მაჩვენებელთან მიმართებით. პროგრამის ფარგლებში ხორციელდება შავი ზღვის სანაპირო ზოლზე პლაჟის ხელოვნური კვების სამუშაოები.

ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის სტრუქტურის ანალიზი პრიორიტეტების მიხედვით ცხადყოფს, რომ 2023 წლისთვის შენარჩუნებულია ფუნქციონალური კლასიფიკაციის შესაბამისად გასაწევი ხარჯების პრიორიტეტული მიმართულებები. კერძოდ, 2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის გეგმური მაჩვენებლების შესაბამისად, გადასახდელების უდიდესი წილი (89.4%) 4 ძირითადი პრიორიტეტის დასაფინანსებლად არის მიმართული: საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება – 49.3%, ეკონომიკური საქმიანობა – 18.9%, განათლება – 12.0% და დასვენება, კულტურა და რელიგია – 9.1%. დანარჩენი 4 პრიორიტეტის დასაფინანსებლად გამოყოფილი სახსრების ჯამური ოდენობა 2024 წლის ბიუჯეტის გეგმური მაჩვენებლების 10.6%-ს შეადგენს და ცალკეული პრიორიტეტისათვის 0.6%-იდან 5.9%-მდე მერყეობს.

დიაგრამა 3. ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ფუნქციონალური სტრუქტურა (%)

4.2 რესპუბლიკური ბიუჯეტის ასიგნებები

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტის შესაბამისად, 2023 წლის რესპუბლიკურ ბიუჯეტთან მიმართებით, ასიგნებების პროცენტული მაჩვენებლის მოცულობითი ზრდა ფიქსირდება აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საარჩევნო კომისიის შემთხვევაში. დაფინანსების ზრდა დაკავშირებულია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს 2024 წლის არჩევნებთან.

ცხრილი 8. ასიგნებების საპროგნოზო მაჩვენებლები (ათასი ლარი)

დასახელება	2023 წლის გეგმა	2024 წლის გეგმა	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება	2023-2024 წწ. ზრდა/კლება (%)
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო	7,125.9	7,519.3	393.4	5.5%
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საარჩევნო კომისია	1,606.2	4,097.1	2,490.9	155.1%
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობა	5,456.7	5,614.2	157.5	2.9%
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო	136,448.2	139,763.9	3,315.7	2.4%
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო	117,130.2	132,121.8	14,991.5	12.8%
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო	40,535.0	51,255.0	10,720.0	26.4%
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	29,531.0	31,044.9	1,513.9	5.1%
საერთო დანიშნულების რესპუბლიკური გადასახდელები	262,756.2	328,683.9	65,927.6	25.1%
ჯამი:	600,589.4	700,100.0	99,510.7	16.6%

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაფინანსების მოცულობითი ზრდა ძირითადად დაკავშირებულია სსიპ - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 4,246.5 ათასი ლარით, „საჯარო სკოლების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების“ ქვეპროგრამის ბიუჯეტის 3,991.5 ათასი ლარითა და სამინისტროს სისტემაში შემავალი ორგანიზაციების შრომის ანაზღაურების ხარჯების 2,914.2 ათასი ლარით ზრდასთან.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს პროგრამებში 6,860.0 ათასი ლარით იზრდება „სხვადასხვა სოციალური კატეგორიის მოსახლეობის სამედიცინო დახმარების“ პროგრამა.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროს დაფინანსების ზრდა უკავშირდება „ქალაქმშენებლობითი და სივრცითი მოწყობის“ პროგრამის ბიუჯეტის 2,267.0 ათასი ლარით ზრდასა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტის დაფინანსების 2,322.3 ათასი ლარით ზრდას.

5. რესპუბლიკური ბიუჯეტის სესხები

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონის პროექტით, უცხოეთიდან მიღებული სესხების მომსახურების, თანადაფინანსებისა და სესხების დაბრუნების ხარჯების/ვალდებულებების კლების საპროგნოზო მოცულობა 15,218.9 ათას ლარს შეადგენს და 4,880.1 ათასი ლარით (47.2%-ით) აღემატება 2023 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს.

ცხრილი 9. სესხების მომსახურების და უცხოეთიდან მიღებული სესხების დაბრუნების საპროგნოზო მაჩვენებლები (ათასი ლარი)

კოდი	სესხის დასახელება	2022 წლის ფაქტი	2023 წლის გეგმა	2024 წლის გეგმა	ზრდა/კლება (%)
09 06	სესხების მომსახურების ხარჯები	495.5	909.0	934.3	2.8%
09 06 01	გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკიდან (KfW) მიღებული სესხის მომსახურების ხარჯები	462.3	798.6	427.3	-46.5%
09 06 02	ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკიდან (EBRD) მიღებული სესხის მომსახურების ხარჯები	33.1	110.4	507.0	359.1%
09 07	უცხოეთიდან მიღებული დაფინანსების წყაროებით განსაზოგრიელებელი საინვესტიციო პროექტები და ამ პროექტების თანადაფინანსების ხარჯები	115.9	-	-	
09 07 04	მდგრადი სოფლის მეურნეობა აჭარაში	115.9	-	-	
09 08	უცხოეთიდან მიღებული სესხების დაბრუნება	2,978.5	9,429.8	14,284.6	51.5%
09 08 01	კომუნალური ინფრასტრუქტურის დაწესებულებათა რეაბილიტაციისათვის (KfW) მიღებული სესხის დაბრუნება	1,326.8	7,757.0	12,763.8	64.5%
09 08 02	ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკიდან (EBRD) მიღებული სესხის დაბრუნება	1,651.7	1,672.9	1,520.8	-9.1%

კანონპროექტის მიხედვით, უცხოეთიდან მიღებული სესხების მომსახურების ხარჯი (პროცენტის ხარჯი) 2024 წელს, მიმდინარე წელთან შედარებით, 25.4 ათასი ლარით (2.8%-ით), ხოლო უცხოეთიდან მიღებული სესხების დაბრუნების გადასახდელი – 4,854.7 ათასი ლარით (51.5%-ით) იზრდება. გადასახდელის მნიშვნელოვანი ზრდა დაკავშირებულია კომუნალური ინფრასტრუქტურის დაწესებულებათა რეაბილიტაციისათვის, გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკიდან (KfW) მიღებული სესხის დაბრუნებასთან.

6. რესპუბლიკური ბიუჯეტის პროგრამული ფორმატი

რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტზე თანდართული „პროგრამული ბიუჯეტის დანართი“ მოიცავს ინფორმაციას პრიორიტეტების ფარგლებში დაგეგმილი პროგრამების მოსალოდნელი შედეგებისა და შედეგების შეფასების ინდიკატორების შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში გაუმჯობესდა პროგრამების/ქვეპროგრამების, მათი მოსალოდნელი შედეგებისა და შედეგების შეფასების ინდიკატორების შესახებ დანართში წარმოდგენილი ინფორმაციის ხარისხი, იგი ჯერ კიდევ საჭიროებს შემდგომ სრულყოფასა და დამატებით გაუმჯობესებას.

2024 წლის რესპუბლიკური ბიუჯეტის კანონპროექტის პროგრამული ბიუჯეტის დანართის ანალიზისას გამოვლინდა პროგრამების შემუშავების პროცესში არსებული შემდეგი სისტემური ხასიათის ნაკლოვანებები:

- 1) პროგრამის/ქვეპროგრამის ფარგლებში მოსალოდნელი შედეგების ფორმირების პროცესი - დანართში წარმოდგენილი 61 პროგრამიდან, 18 პროგრამა (29.5%) არ არის ჩაშლილი

ქვეპროგრამებად. საყურადღებოა, რომ ანალოგიური პროგრამები, ქვეპროგრამების გარეშე დაფიქსირდა წინა წელსაც.

- .) შუალედური და საბოლოო შედეგების შეფასების ინდიკატორების შემუშავება - პროგრამების/ქვეპროგრამების მოსალოდნელი შუალედური/საბოლოო შედეგების ნაწილს არ გააჩნია კონკრეტული მისაღწევი მიზანი, რაც ანგარიშგების ეტაპზე გაართულებს აღნიშნული პროგრამის/ქვეპროგრამის ეფექტიანობის შეფასებას;
- .) ცდომილების ალბათობისა და შესაძლო რისკების განსაზღვრა - პროგრამული ბიუჯეტის დანართში წარმოდგენილი ინდიკატორების 100%-ის შემთხვევაში არ ხდება ცდომილების ალბათობისა და შესაძლო რისკების შესახებ ინფორმაციის წარმოდგენა.

პროგრამული ბიუჯეტირების კუთხით არსებული ნაკლოვანებების ეტაპობრივი გამოსწორებისა და ამ მიმართულებით საბიუჯეტო ორგანიზაციების ანგარიშვალდებულების ამაღლების მიზნით, მიზანშეწონილია, გათვალისწინებულ იქნეს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეკომენდაცია და ფორმალურად განისაზღვროს რეგიონში პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის სამოქმედო გეგმა, სადაც გაწერილი იქნება რეფორმის ფარგლებში განსახორციელებელი კონკრეტული აქტივობები, შესაბამისი ვადებითა და პასუხისმგებელი უწყებებით.